

УДК 81'374.26

ПРИРОДА ТЕРМІНА У КОМУНІКАТИВНОМУ КОНТЕКСТІ

Ярослав Яремко

*Дрогобицький державний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови, вул. Т.Шевченка, 34 82100
Дрогобич, Україна, тел.: (03244) 222 83*

На основі функціонально-комунікативного підходу як вияву антропологічної парадигми висвітлено нові грані у пізнанні природи терміна. Наголошено, що власне комунікативний контекст (дискурс) наближає до розкриття гетерогенної суті цієї мовної одиниці.

Ключові слова: термін, дискурс, комунікативна особистість, синергетика слова.

Постановка проблеми. Останнім часом все більшого поширення набуває функціонально-комунікативний підхід до вивчення мовних явищ, зокрема до природи терміна. Цей підхід зумовлює переакцентацію основних функцій терміна, якими донедавна вважались номінативна чи дефінітивна. Натомість аналіз дискурсу як найважливішої категорії комунікації уможливує комплексне, динамічне та антропоцентричне дослідження характеру терміна, яке висвітлюється крізь призму когнітивного та комунікативно-прагматичного аспектів. У зв'язку з цим на передній план виступають когнітивна та комунікативна функції терміна, які розкривають діалектичну взаємодію мисленнєвих (когнітивних) та мовленнєвих (комунікативних) чинників у процесі вербалізації фрагментів позамовної дійсності. Як зазначає О. С. Кубрякова, „кожне мовне явище може вважатися адекватно описаним і витлумаченим тільки тоді, якщо воно розглянуте на перехресті когніції і комунікації” [12, с. 16]. У процесі переходу „від статичної до динамічної”, до живих комунікативних процесів терміносистема розкриває свій не лише класифікаційно-логічний (об'єктивістський), але й лінгвокультурний характер, через який проявляються інтеракціональні, прагматично забарвлені властивості предметів. Ці властивості пов'язані з матеріальною, соціальною або духовною культурою певної етноспільноти, її культурно-національним досвідом. Тож донедавна аксіоматична теза, що значення терміна – це набір сем, упорядкованих за родо-видовим принципом, сьогодні оцінюється багатьма дослідниками як „семасіологічний міф” [11, с. 40]. Відтак терміносистема постає не тільки і не стільки в номінативно-експлікативній та репрезентативній іпостасях, а як різновид когнітивної діяльності, спосіб омовлення пізнавального досвіду у комунікативно-прагматичному просторі, вираження внутрішнього світу комунікативної особистості, її світо- і себебачення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цілком резонно видається думка, що про термін є сенс говорити як про одиницю, яка, передаючи деяку інформацію, закладену в плані її змісту, розкривається лише в комунікативних умовах. На властивості терміна семантично самореалізуватись тільки у реальному комунікативному середовищі свого часу (1996) наголошувала О. С. Ахманова: „Зміст терміна цілком розкривається через його реальне функціонування, через даний „метасинтаксис” [2, с. 8]. Така думка певною мірою перегукується із висловленою дещо раніше (1962) сентенцією Х. Ортеги-і-Гассета

щодо слова взагалі: „У словникові слова – це можливі значення, але вони нічого не кажуть... Слово є словом не інакше як тоді, коли тільки мовлене ким-небудь кому-небудь. Тільки таким чином, функціонуючи як конкретний живий факт, що спрямований від одного людського еста до іншого, слова мають вербальну реальність... Розглядати слово інакше – означає перетворювати його в абстракцію, спотворювати...” [19, с. 121-122].

Мета наукової розвідки – на основі розширення дослідницької парадигми від структуралістської до антропоцентричної обґрунтувати дискурсну природу терміна, зокрема політоніма, переосмисливши таким чином характер його семантики.

Виклад матеріалу. У науковій літературі існують різні визначення поняття „дискурс” – залежно від критеріїв, які покладені в основу класифікації. Складність типологізації дискурсу пов’язана з постійним еволюціонуванням його поняттєвих меж, міждисциплінарним характером цієї категорії. Дефініюючись в 60-х роках ХХ ст. як зв’язна послідовність речень або мовленнєвих актів, дискурс (термін З. Харріса, 1952 р.) на сучасному етапі лише в царині лінгвістики став об’єктом дослідження лінгвістики тексту, когнітивної лінгвістики, прагматики, теорії мовної комунікації загалом. Відтак він асоціюється з усіма виявами комунікації в суспільстві (комунікативний дискурс, мовний, вербальний, невербальний, дискурс мовчання), каналами комунікації (візуальний, слуховий, тактильний), типом інформації (об’єктивний, суб’єктивний, істини, неправди (брехні) з прагматичною метою мовців (етикетний дискурс, лайливий, дидактичний), різновидом мовлення (усний, писемний), кількістю учасників комунікації (діалог, полілог) тощо [3, с. 137].

Оскільки когнітивно-комунікативна діяльність людини позначена лінгвокультурною специфікою, заостримо увагу на тих тлумаченнях дискурсу, що більшою чи меншою мірою пов’язані з його лінгвокультурною сутністю. Цією сутністю пронизана політична картина світу, яка через комунікативний код (вербальні і невербальні засоби спілкування), ситуативний контекст, зокрема його суспільний вимір (ідеологічні чинники, усталені звичаї, погляди, моделі поведінки), розкриває уявлення мовної спільноти про політичні процеси, що відбуваються у певному суспільстві. Тому О. С. Кубрякова трактує дискурс як таку форму використання мови в реальному (поточному) часі, що відображає певний тип соціально активної людини, створюється з метою конструювання особливого світу (або його образу) за допомогою детального мовного опису та є в цілому частиною процесу комунікації між людьми [12, с. 525].

Як мовлення, що „занурене в життя” з його соціокультурними, психологічними та ін. факторами, а також як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмів їх свідомості (когнітивних процесів), тлумачить дискурс Н. Д. Арутюнова [1, с. 136-137]. Звідси соціальна функція дискурсу – слугувати „вираженню особливої ментальності” [17, с. 38-39].

У тісному зв’язку з культуротворчими процесами розглядає дискурс Р. Кісь, вважаючи їх фабриками „випрацювання” нових смислів та відтворення тих смислових мереж, які є основою функціонування культури (зокрема інтерпретативної та реінтерпретативної діяльності людини). Ідентичність нації може самовідтворюватися тільки через вкоріненість у своє культурно-цивілізаційне поле, яке засадничо збігається зі взаємопов’язаними полями дійсних дискурсивних практик [10, с. 14, 64].

Трактування поняття „дискурс” потребує розмежування мовлення і тексту як двох виявів висловлення: мовлення співвідноситься з планом комунікації у площині „адресант (автор, мовець) – текст – адресат (реципієнт, слухач)”, де момент власне мовлення є прямим, індикативним. Така модель, яка передбачає спільну діяльність

комунікантів, у комунікативній лінгвістиці кваліфікується як інтеракціональна парадигма. Якщо ж текст корелює з планом однобічної інформації – від адресанта до адресата, де момент мовлення відносний, релятивний, то це вияв трансляційної парадигми. Вона, звичайно, є більш механістичною, ніж інтеракціональна модель, що реально відтворює комунікативну взаємодію.

Виникає питання: коли текст трансформується у дискурс? Це відбувається тоді, коли він у конкретній комунікативній ситуації осмислюється слухачем (адресатом), наповнюється внаслідок його інтерпретаційної діяльності (домислювання, доуявлювання) особистісним смислом як одним із можливих. Тут проявляється якраз синергетика слова, яке, пульсуючи новими смислами, стимулює нові думки, співпереживання, оцінки. Внаслідок варіативності інтерпретації значень на прагматичному рівні ці значення виступають як вживання. Окрім цього, під час смислового аналізу висловлювань /мовленнєвих актів потрібно мати на увазі те, *що* було сказано прямо і *що* є імпліцитним, „захованим” в імплікатурах. Сам термін *імплікатура* пов’язаний з англійськими словами *implicit* „який домислюється, недоговорений”, *implication* „прихований смисл, натяк”, *to imply* „мати на думці, натякати”. Усі ці слова походять від латинського *impleo* „наповнюю”, *implico* „вплітаю, заплутую; тісно поєдную і т. д.”, *implicatio* „сплетіння, переплетіння; вплітіння, уміле, вправне уведення, використання; заплутаність”, *implicatura* = *implicamentum* „заплутаність”, *implicitie* „заплутано, сплутано” [18, с. 144].

Як впливає із внутрішньої форми цього слова, *імплікатури* – це смисли, які буквально не відтворюються у мовленнєвих актах реченнями, словосполученнями чи словами, а виводяться із використанням певних процедур інтерпретації. У процесі комунікації імплікатури посилюють синергетику слова, оскільки вважаються частиною його значення. Тому з погляду прагматичної лінгвістики закономірно вважається, що в тому чи тому висловлюванні виражено більше, ніж сказано. Адже своїм висловлюванням мовець творить навколо себе комунікативно-прагматичний простір, що структурований як силове (енергетичне) поле [18, с. 80-81].

Видається доречним розширити трактування поняття комунікативно-прагматичного поля, вважаючи його продуктом когнітивно-комунікативної діяльності не лише мовця, але й адресата. Оскільки під час комунікативної інтеракції згідно з розподілом комунікативних ролей одному відводиться роль мовця, іншому – слухача, то першого можна ідентифікувати як центрального суб’єкта, а іншого – як периферійного суб’єкта. Здійснюючи комунікативний хід, кожен із мовців створює навколо себе прагматичне силове поле і таким чином робить свій комунікативний внесок у створення діалогічного дискурсу. З погляду лінгвістичної прагматики, вага цього внеску залежить не від характеру сказаного, а від характеру мовця, іншими словами: не *що* говорить, а *хто* говорить. Носій так званої ілюктивної (прагматичної) сили стає комунікативним лідером. У психологічній класифікації комунікативної особистості залежно від способу використання свого комунікативного потенціалу розмежовують чотири типи: домінантний комунікант, мобільний комунікант, ригідний комунікант, інтровертний комунікант [4, с. 189-198]. Комунікативне лідерство часто належить (особливо в політичному дискурсі) домінантному комуніканту, який прагне заволодіти ініціативою, не любить, коли його перебивають, імпульсивний, категоричний, іронічний, говорить голосніше, ніж інші.

Отже, комунікативно-прагматичне поле – це мовленнєво-синергетичний простір, що має двокомпонентну структуру (ядро – адресанта і периферію – адресата), утворений шляхом комунікативного внеску кожного із мовців і функціонує на основі взаємообміну комунікативними ролями та комунікативною енергією.

Самозрозуміло, що смисли, які виникають у процесі спілкування у свідомості адресанта і адресата, є подібними, але не тотожними. Комуніканти сходяться між собою у розумінні одного і того ж слова у пресупозиційній зоні, що опирається на спільний досвід чи спільні знання про явище (подію). Водночас „уявлення, яке пробуджує слово у різних людей, несе на собі печать індивідуальної своєрідності” [5, с. 165]. Тому, ніби продовжуючи думку В. Гумбольдта, О. Потєбня зауважує, що „ніхто не розуміє слова саме так, як інший... Кожне розуміння є водночас нерозумінням, всяка згідність в думках – водночас і розбіжність [14, с. 44]. Адже той, що слухає, розуміючи створює власну думку. Звідси – і проблема неминучої асиметрії у процесі комунікації. Це зумовлено індивідуальним досвідом комунікантів, їх власними інтерпретаціями, а в результаті – інакшістю поєднання смислів, які психологи називають ще констеляторними конструктами (або констеляціями смислів). Асиметрія розуміння комунікантів може призвести до комунікативних девіацій, які проявляються не лише у власне мовній площині (різномовні мовленнєві помилки, незрозуміла чи невиправдана метафоричність, перифрастичність, погане володіння засобами мовного коду загалом), але передусім у психо-соціо-культурній, точніше – в когнітивно-інтерпретативній площині (алогізми, незнання особливостей адресата, незначний або відсутній обсяг спільності тезаурусів, концептуальної системи, різна система цінностей, політичних поглядів, різність комунікативних стратегій тощо). А проте адекватне розуміння комунікантів хоч і недосяжний ідеал, однак до нього потрібно прагнути, оптимізуючи різномовну інтерактивність – взаєморозуміння як в одномовному середовищі, так і в міжкультурній комунікації.

Комунікативна стратегія залежно від поставленої мети може мати як позитивний, так і негативний вплив на адресата, на його свідомість, ідеологічні погляди, поведінку тощо. Діапазон її дії, зокрема у політичному дискурсі, широкий – від закріплення ідеологічного коду адресата аж до перемикання цього коду (тобто усвідомлюваної зміни політичних поглядів), якому передують інтерференція кодів (неусвідомлюваний перехід адресата на ідеологічний код, передбачений адресантом (мовцем). Який саме механізм комунікативної стратегії (закріплення, перемикання чи інтерференція кодів) буде використано в комунікативному акті, залежить від інтенції мовця, його методологічного підходу до вибору інформації – істинної чи неістинної.

Принцип істинності-неістинності передавання інформації зумовлює диференціацію дискурсу на кілька різновидів: інтенційно істинний; квазіістинний (інформація є істинною половинчасто, оскільки певна її частина адресантом замовчується); контрадикторний (мовець говорить неправду, адресат сприймає її як істину); кон'юнктурний (адресат знає істину, але йому вигідно чути брехню); дешифрувальний (розкриття брехні адресатом); конвенційно-неістинний (рольовий) (за домовленістю адресат і мовець оперують неправдивою інформацією як істинною); шифровано-істинний (адресант і адресат сприймають неістинну інформацію, але їм відомий код перетворення її на істинну) тощо [15, с. 136]; дискурс „офіційної політики пам'яті” (за М. Рябчуком) (того, що нав'язує держава через офіційний історичний наратив) і „контрапам'яті” (того, що не відповідає офіційній версії історичних подій і замовчується або міфологізується (ідеологізується). Внаслідок такого селективного відбору інформації Жан Кокто із сумною іронією зауважував: „Історія – це правда, що стала брехнею, а міф – це брехня, що стала правдою”.

Типологізація дискурсу на основі дезінформації з усіма її різновидами спричинила нове відгалуження комунікативної науки – лінгвістики неправди (брехні). Її типологічне втілення бачимо у новомові в орвелівському сенсі, коли утворені слова були

„призначені не на те, щоб відбивати, а на те, щоб убивати значення. Значення цих слів... розширялося так, аби схопити цілу множину понять; упакувавши ці поняття в одне слово, їх уже легко було відкинути й забути” [13, с. 204]. Пояснюючи „концепцію” укладання словника новомови, один із героїв роману Дж. Орвела філолог Сайм пояснює: „...Візьмімо, наприклад, „голод”. Якщо є слово „голод”, навіщо вам „ситість”? „Неголод” нічим не гірше, навіть краще, тому що воно – пряма протилежність, а ситість – ні. Чи відтінки і ступені прикметників. „Хороший” – для кого він хороший? А „плюсовий” – виключає суб’єктивність. Знову ж, якщо вам потрібно щось сильніше „плюсового”, який сенс мати цілий набір розпливчастих непотрібних слів „чудовий”, „відмінний” і т. д.? „Плюс плюсовий” охоплює ті ж значення, а якщо потрібно ще сильніше – „Плюс плюс плюсовий”. ...Зрештою всі поняття поганого і хорошого будуть описуватися лише шістьма словами, а по суті – двома. Ви відчуваєте, яка стрункість? ” Нарешті, дуже показове питання-відповідь: „... Невже вам не зрозуміло, що завдання новомови – звужити горизонти думки? Врешті-решт ми зробимо *думкозлочин* просто неможливим – для нього не залишиться слів” [13, с. 204].

Ця політизована новомова, яка отримала назву „мови тоталітарного дискурсу”, а пізніше – „дерев’яної мови”, була просякнута ідеологемами й нібито відбивала стан політичної дійсності в СРСР. І хоча політичні тексти не мають конкретного адресата, їх важко назвати безадресними: автор мусить передбачити такого, за термінологією У. Еко, Зразкового Читача, інтерпретанта якого була б адекватною комунікативній інтенції автора. Скроєні за лекалами радянської пропаганди, політизовані тексти спрямовувались на ментально-прагматичну сферу змодельованого Зразкового Читача. Їх стратегічна мета – денационалізувати і деіндивідуалізувати людину як вільну особистість. Це дозволило б маніпулювати zdeформованою свідомістю адресата (радянської людини), програмувати його поведінку в потрібному напрямку, світоглядно асимілюючи з „трудящими масами”. Комунікативно-ідеологічна стратегія радянського періоду була постійно зорієнтована на пошук ворога – внутрішнього чи зовнішнього. Відповідно, ключовою лексемою радянської ідеології була *боротьба*. Звідси – і засилля словосполучень типу: *боротьба за виконання (й перевиконання) плану п’ятирічки; за технічний прогрес; за зміцнення світової системи соціалізму; за чистоту марксизму-ленінізму; за вироблення комуністичної свідомості у трудящих; з українським буржуазним націоналізмом; з космополітизмом; з опортунізмом; з ревізійнізмом; з догматизмом; з дисидентами; з сектантами; з імперіалізмом, і навіть з рослинами (боротьба з бур’янами) і тваринами (боротьба за підвищення надоїв молока)*, хоча останні, звісно, про це і не підозрювали.

„Нова доба нового прагне слова”, – казав поет. На сучасному етапі українського державотворення слово „оновило” свою валентність (*боротьба: з бідністю, з корупцією, боротьба-прем’єриада, боротьба-спікеріада, боротьба опозиції з коаліцією* і навпаки та з іншими супровідними проблемами „проблематично незалежної України” (Л. Костенко), хоча комунікативно-ідеологічна стратегія загалом змінила свій вектор – від пошуку ворога до пошуку компромісів.

Однак пошук компромісів в політичному дискурсі ще не є гарантією їх досягнення. Екстраполюючи феномен соціокультурної диверсифікованості уявлень про ті самі денотати у політичну сферу, можна дійти висновку: так звані круглі громадсько-політичні столи, меморандуми, універсали тощо завжди будуть ілюзією порозуміння (навіть за умови нібито досягнутої домовленості з певних „принципових питань”). І не тільки тому, що ці „принципові питання” набувають аж ніяк не однакового смислу з огляду на неоднакові світоглядно-ідеологічні та політичні (геополітичні) доктрини різних

політичних об'єднань, але й з огляду на належність політиків-комунікантів як представників різносмыслових світів до різних дискурсивних практик, до різних культурно-комунікативних полів [10, с. 13-14]. Хай там як, з погляду лінгвістичної прагматики таке комунікативно-асиметричне позиціонування учасників політичного діалогу зумовлює комунікативні девіації.

Іншою причиною комунікативної асиметрії є те, що інформація, носієм якої є слово у тезаурусі-словнику і в тезаурусі індивіда, також не є тотожною. На відміну від інших словників, у тезаурусі-словнику закумуляовано не просто увесь лексичний запас певної мови, а ті колективні знання соціуму, які у структурованій формі відбивають його картину світу. Щодо тезаурусу індивіда, його комунікативно необхідного запасу, то „ніхто не знає, – зауважує Ю. Караулов, – як, у якому вигляді існує словник в голові індивіда, у свідомості носія мови: чи то слова розподілені по гніздах, так чи інакше відповідних „вузлах” у структурі словника; чи то вони подібно до мозаїки покривають сферу поняття, відтворюючи у цілому „картину світу”, чи то, нарешті, спосіб існування словника неподібний ні на те, ні на те” [9, с. 247]. В усякому разі, вплив слова, закладеного у ньому смислу на комунікантів (на рівні свідомості чи підсвідомості) є незаперечним і різним. Це зумовлено суб'єктивістським, окультуреним знанням про світ, індивідуальним когнітивним досвідом, закріпленим у пам'яті, зрештою – інтенціями комунікантів.

Варто зауважити, що знання лише тоді будуть мати соціальну тяглість і гносеологічну цінність, якщо вони пройдуть випробування пам'яттю і будуть збережені в ній. Без збереженої в пам'яті різноманітної інформації розум не буде мати поживи, „матеріальної” опори для свого функціонування, йому нічим буде оперувати. Когнітивні дослідження засвідчують, що обсяг інформації, збережений у пам'яті, значно перевищує те знання, що може бути вербалізоване [8, с. 93; 16, с. 40]. Тому прагматичні субкомпоненти значення слів неоднаково ідентифікуються і диференціюються мовцями, неоднаково співвідносяться з типізованими ситуаціями ще й тому, що не завжди ці знання є дискретними, а отже – комунікативними, бо залишаються за вербальним „кадром”. Тут спрацьовує чинник так званої „особистісної пам'яті”, яка може пропустити через мислення і через передвідчуття (підпорогове сприймання) лише ті знання, які позбавлені вербальної дискретності, але збережені на рівні субсенсорики чи трансцендентності (за межами свідомості, у духовному вимірі) і асоціюються з певними подіями, ситуаціями (наприклад, мелодія національного гімну, церковних дзвонів; тривалі стояння у церковному храмі чи на майдані; відчуття-передчуття нового, засадничо громадянського солідаризму). Адже пам'ять має історичну природу, соціально зумовлена й органічно поєднана з діяльністю людини (соціуму) як суб'єктом історії.

Звідси випливає, що, будучи складним лінгвосеміотичним утворенням, текст також не вичерпує характеристики терміна, його природи. За межами тексту залишаються живі обставини спілкування, самі учасники з їх когнітивними, психологічними, соціально-політичними та ін. особливостями, які є важливим чинником з погляду психолінгвістичної теорії значення. Така реальність, як „слово”, невіддільна від того, *хто мовить, до кого мовиться* і в якій *ситуації* це відбувається. Візьмемо до уваги те, що між питанням і відповіддю завжди є розрив у часі і напруга очікування відповіді. Час напруги думки слухача, його емоційно-психологічного стану, актуалізує нові знання про фрагмент дійсності і сприяє поряд з існуванням Я-мовця народженню думки і відчуття Я-слухача. Ігнорувати ці чинники ситуативного контексту (у т. ч. паралінгвальні, інтонаційні засоби спілкування), де якраз і увиразнюється прагматична функція слова-знака, – значить, на думку Ортеги-і-Гассета, „мати справу з бездушним його фрагментом” [19, с. 122].

Невипадково психолінгвісти зауважили, що, почувши слово „демократія”, треба враховувати, хто його вимовляє і з якими намірами. Декодуванню намірів може сприяти інтонація, яка створює емоційне тло прагматичного значення слова. Ще О.Потебня наголошував, що „...у нашому мовленні *тон* відіграє дуже важливу роль і нерідко змінює його смисл. Слово дійсно існує тільки тоді, коли вимовляється, а вимовлятися воно повинно певним тоном, який вловити і назвати іноді немає можливості; з цього погляду без тону немає значення...” [14, с. 68]. Оскільки в емотивному компоненті закладене душевне переживання мовця, його ставлення до дійсності, до особистого й навколишнього життя, то „тільки тон дає нам можливість здогадуватися про почуття, ...яке недоступне для нас з мови” [14, с. 68].

Комунікативна інтенція адресанта (осмислена чи інтуїтивна), яка визначає внутрішню програму мовлення, може стати зрозумілою, прозорішою також через тон висловлювання. Він впливає на емоційно-психологічну сферу адресата, а в результаті – на психологічно реальне значення слова. Тож разом із імплікатурою, яка з погляду прагматики теж вважається частиною значення, тон дозволяє пізнати у висловлюванні приховане, актуалізувати той значеннєвий потенціал, який виводиться адресатом із контексту. Носіями такого потенціалу виступають, зокрема, терміни-політоніми, ідеологічний компонент яких зумовлює неоднозначні інтерпретації.

Висновки. Наведені вище спостереження підштовхують до висновку, що сприятливим середовищем, яке наблизить до адекватнішого розуміння природи терміна, його семантики може бути не лише мовна (термінологічна) система чи текст: пізнавальний і пояснювальний потенціал закорінений, очевидно, у комунікативному (глобальному) контексті як синтезі вербального (мовного і мовленнєвого), ситуативного, культурного (контексту культури) та особистісного контекстів, тобто у дискурсі як одиниці комунікативного аналізу. Власне дискурс оптимально розкриває взаємодію комунікантів та механізмів їх свідомості (когнітивних процесів) і таким чином сприяє семантичній самореалізації терміна.

1. *Арутюнова Н.Д.* Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. – Москва, 1990. – С.136-137.
2. *Ахманова О.С.* Словарь лингвистических терминов. – Москва, 1996. – 607 с.
3. *Бацевич Ф.С.* Основы коммуникативной лингвистики. – Київ, 2004. – 342 с.
4. *Гойхман О.Я., Надеина Т.М.* Основы речевой коммуникации. – Москва, 1997. – 284 с.
5. *Гумбольдт Вильгельм фон.* Избранные труды по языкознанию. – Москва 1984. – 397 с.
6. *Еко Умберто.* Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / Пер. з англійської Мар’яни Гірняк. – Львів, 2004. – 383 с.
7. *Ермолаева Л.С.* Неогумбольдтианство // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – Москва 2000. – с. 330-331
8. *Каменская О.Л.* Текст и коммуникация. – Москва, 1990. – 151 с.
9. *Караулов Ю.Н.* Общая и русская идеография. – Москва, 1976. – 385 с.
10. *Кісь Р.* Чи змарновані смислові ресурси Майдану? Сенс сенсоутворення. – Дрогобич, 2007. – 104 с.
11. *Космеда Т.А., Гажева І.Д.* Аспекти й методика вивчення слова у контексті зміни лінгвістичних парадигм // Мовознавство. – 1999. – №1. – С.39-46.
12. *Кубрякова Е.С.* Язык и знание. – Москва, 2004.

13. Оруэлл Дж. "1984" и эссе разных лет. – Москва, 1989. – 384 с.
14. Потебня А.А. Слово и миф. – Москва, 1979. – 623 с.
15. Потебня А.А. Мысль и язык. – Київ. 1993.
16. Селіванова О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. Аналітичний огляд. – Київ, 1999. – 148 с.
17. Серебренников Б.А. К проблеме отражения человеческого мышления в структуре языка // Вопросы языкознания. – 1970. – №2 – С. 4-16
18. Степанов Ю.С. Альтернативный мир. Дискурс. Факт и принцип причинности // Язык и наука конца 20 века. – Москва, 1995. – с. 38 – 39.
19. Сусов И.П. Деятельность, сознание, дискурс и языковая система // Языковое общение: Процессы и единицы. – Калинин, 1988. – 130 – 133.
20. Ortega y Gasset J. El hombre y la gente: Vol.II. – Madrid, 1962. – 156 с.

Стаття надійшла до редколегії 20. 05. 2017

доопрацьована 30. 07. 2017

прийнята до друку 30. 08. 2017

NATURE OF THE TERM IN THE COMMUNICATIVE PROCESS

Yaroslav Yaremko

*Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
Dept. of the Ukrainian Language, I.Franka Str.,24, 82100,
Drohobych, phone: 0978568639*

Background: Recently, the functional-communicative approach to the study of different linguistic phenomena, including the nature of the term, is becoming more and more common. The analysis of the discourse as the most essential category of communication enables a comprehensive, dynamic and anthropocentric study of the term's nature. That is why, the cognitive and communicative functions of the term are in the foreground. As a result, a termsystem reveals not only its classified-logical character, but also its linguocultural essence. The necessity of a complex approach (both semantic and conceptual analyses) to the mental essence knowledge of the culture (especially political) of a confident society is proved.

Purpose: By expanding the research paradigm from structural to anthropocentric, to justify the discursive nature of the term, including a politonym, rethinking the nature of its semantics.

Results: The article deals with those interpretations of the discourse, which purposefully have direct links to its linguocultural essence. This essence is laid in the political picture of the world which reveals the insight of the linguistic community about certain political processes through the communicative code and situational context. Such reality as a "word" is inseparable from that of the one *who says, whom it is said to, what the intentions are and what situation it happens in*. We should take into consideration the implications and speech tone which together enable the recipient to know the hidden in a quotation, to update the semantic potential of a term-politonym.

It follows that discourse promotes an adequate understanding of the term's nature, its semantics. It reveals, on the one hand, the interaction of the communicants and mechanisms of their consciousness (cognitive processes), on the other hand – a semantic self-realization of the term.

Key words: term, discourse, politonym, linguocultural essence, termsystem.